

บทที่ 6

บรรษัทภิบาลกับการจัดการองค์กรธุรกิจ

โลกธุรกิจที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บรรษัทภิบาลได้กลายเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน หลักบรรษัทภิบาลไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกฎเกณฑ์และนโยบายสำหรับการดำเนินธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างความโปร่งใส การรับผิดชอบต่อสังคม และการเพิ่มความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การทำความเข้าใจถึงความสำคัญของบรรษัทภิบาลและการบูรณาการเข้ากับการจัดการองค์กรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน การนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติจะช่วยให้องค์กรไม่เพียงแต่เติบโตอย่างมั่นคง แต่ยังสามารถรับมือกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการจัดการ

การจัดการเป็นศาสตร์และศิลป์ที่สำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะของการจัดการที่หลากหลายดังนี้

พสุ เดชะรินทร์ (2564) กล่าวถึงการจัดการไว้ว่า การจัดการเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการวางแผน การนำองค์กร และการควบคุมทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเน้นที่ความสามารถในการปรับตัวขององค์กรในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

วิทวัส รุ่งเรืองผล (2562) ได้ให้มุมมองของการจัดการไว้ว่า การจัดการ คือการประสานงานและการบริหารทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนขององค์กรและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2564) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องและการนำแนวคิดการจัดการที่ยั่งยืนมาใช้

สามารถสรุปความหมายของการจัดการได้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การนำองค์กร การควบคุม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเติบโต ความยั่งยืน หรือความสำเร็จในระยะยาว ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการยังครอบคลุมถึงการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

ความหมายของบรรษัทภิบาล

ความสำคัญของบรรษัทภิบาลในการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร หลักการนี้จึงได้รับความสนใจจากนักวิชาการและผู้บริหารทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยที่แนวคิดบรรษัทภิบาลได้ถูกนำมาปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือให้กับธุรกิจดังนี้

กิติพงศ์ อรุณพัฒน์พงศ์ (2010) ได้ให้ความหมายของบรรษัทภิบาล คือการบริหารจัดการองค์กรที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม และรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด โดยเน้นการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

นฤมล ภิญโญสินวัฒน์ (2015) ได้ให้นิยามของบรรษัทภิบาล ว่าเป็นกรอบแนวทางในการบริหารองค์กรที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้น และการรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ

John R. Boatright (2006) ได้กล่าวว่าบรรษัทภิบาล คือกรอบการทำงานที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ผู้บริหาร และผู้ถือหุ้น เพื่อให้บริษัทดำเนินงานอย่างยั่งยืนและโปร่งใส" ซึ่งจะช่วยให้บริษัทสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ถือหุ้นและสังคมได้อย่างสมดุล

Jean Tirole (2001) ได้อธิบายว่าบรรษัทภิบาล คือกระบวนการที่ช่วยให้ผู้ถือหุ้นสามารถควบคุมการดำเนินงานของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นและลดความเสี่ยงที่เกิดจากการตัดสินใจที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของพวกเขา

สามารถสรุปความหมายของบรรษัทภิบาลได้ว่า บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) คือ แนวทางและระบบการบริหารจัดการที่ช่วยให้บริษัทหรือองค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด บรรษัทภิบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและสังคม โดยมุ่งเน้นให้การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นไปตามหลักการที่ดี ยุติธรรม และสอดคล้องกับผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการของบรรษัทภิบาล

บรรษัทภิบาล หรือเรียกอีกชื่อว่า "การกำกับดูแลกิจการ" นั้น ซึ่งอาจพูดรวม ๆ มีความหมายเหมือนกันว่า หมายถึง การบริหารจัดการบริษัทที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยมี พัฒนาการเริ่มต้นจากหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นในตลาดทุน โดยได้พัฒนาเรื่อง CG อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ในปี 2545 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็น “ปีบรรษัทภิบาล” และได้จัดตั้ง “คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ” โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็น ประธาน พร้อมด้วยผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นกรรมการเพื่อขับเคลื่อนเรื่อง CG ให้เห็นเป็น รูปธรรมมากขึ้น

ในกรณีของบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG) เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน เนื่องจากผู้ถือหุ้นจำนวนมากไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัทโดยตรง จึง ต้องแต่งตั้งกรรมการที่ได้รับความไว้วางใจให้ดูแลและควบคุมการทำงานของผู้บริหารอีกชั้นหนึ่ง การสร้างความ มั่นใจและความไว้วางใจในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ กรรมการต้อง ปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นอย่างเคร่งครัด หลีกเลี่ยงการใช้ตำแหน่งในการแสวงหา ผลประโยชน์ส่วนตัว พร้อมทั้งควบคุมการทำงานของผู้บริหารและฝ่ายจัดการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมกับการลงทุน นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นยังควรได้รับสิทธิในการรับทราบ ข้อมูลสำคัญของบริษัท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ และตรวจสอบการทำงานของกรรมการและ ผู้บริหารได้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2561)

บทบาทของบริษัทภิบาล

บริษัทภิบาล หรือ การกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร ไม่ว่าจะเป็นบริษัทขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก โดยสามารถสรุปความสำคัญหรือบทบาทของบริษัทภิบาลได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2561)

1. สร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ: บริษัทภิบาลช่วยสร้างความโปร่งใสในกระบวนการดำเนินงาน และการตัดสินใจขององค์กร เมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องและครบถ้วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงผู้ลงทุนจะมีความเชื่อมั่นในองค์กรมากขึ้น
2. ปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: หลักบริษัทภิบาลเน้นการปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้น รวมถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น พนักงาน ลูกค้า คู่ค้า และชุมชน ซึ่งทำให้องค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้

3. ส่งเสริมการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ: บริษัทภักธบาลส่งเสริมให้คณะกรรมการบริษัทและผู้บริหารตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

4. ลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ: การมีบริษัทภักธบาลที่ดีช่วยให้องค์กรสามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบการควบคุมภายในที่เข้มแข็งและกระบวนการตรวจสอบที่โปร่งใส ช่วยลดโอกาสในการเกิดการทุจริตและการผิดพลาดในการดำเนินงาน

5. เสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร: บริษัทภักธบาลที่ดีช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยสร้างความยั่งยืนในระยะยาวและเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร

6. เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน: การมีบริษัทภักธบาลที่ดีทำให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือและดึงดูดการลงทุนจากผู้ลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

7. ส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบ: บริษัทภักธบาลเน้นการดำเนินธุรกิจด้วยความจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความไว้วางใจจากสังคม

การที่บริษัทมีการกำกับดูแลกิจการย่อมส่งผลดีทั้งกับบริษัท และกับตลาดทุนโดยรวม ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อบริษัท ได้แก่ สามารถระดมทุนได้ด้วยต้นทุนที่เหมาะสม การมีต้นทุนการเงินที่เหมาะสมช่วยลดต้นทุนการผลิตทำให้สามารถแข่งขันได้

2. ประโยชน์ต่อตลาดทุนโดยรวม ได้แก่ สร้างความเชื่อมั่น เพิ่มความต้องการซื้อ เพิ่มสภาพคล่อง และระดับราคา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการระดมทุนของบริษัท

หลักบริษัทภักธบาล

องค์กรที่มีบริษัทภักธบาลจะต้องวางกรอบโครงสร้างบริษัทภักธบาล เพื่อให้เกิดความมั่นใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับองค์กร โดยจะต้องวางกรอบให้สอดคล้องกับหลักดังต่อไปนี้

1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) กรอบโครงสร้างของบรรษัทภิบาลควรมีระบบที่สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีอำนาจหน้าที่ที่เพียงพอในการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุผลสำเร็จได้ (Responsibility (ความรับผิดชอบ) หมายถึง ความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ สิ่งที่เป็นภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่งของอำนาจหน้าที่ สิ่งที่เป็นภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่งของอำนาจหน้าที่ (Authority) ความรับผิดชอบจะเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานหรือกิจกรรมที่ผู้นั้นได้รับมอบหมาย จึงเป็นความรับผิดชอบต่อภาระที่ต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นความรับผิดชอบคือที่สังคมผูกติดไว้และผลักดันให้กระทำ เช่น ความรับผิดชอบต่อเด็ก)

2) ภาระรับผิดชอบ (Accountability) กรอบโครงสร้างของบรรษัทภิบาลควรสร้างความมั่นใจได้ว่าองค์กรมีการกำหนดแนวทางของกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ทั้งยังมีการวางระบบที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและวัดผลการบริหารจัดการของคณะผู้บริหาร โดยคณะกรรมการองค์กรและมีคณะกรรมการองค์กรที่มีภาระรับผิดชอบทั้งต่อบริษัทและต่อผู้ถือหุ้น กรรมการควรตระหนักว่ามีหน้าที่และภาระรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร โดยโครงสร้าง องค์กรประกอบ และวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการควรเอื้อให้เกิดภาระรับผิดชอบนี้ (Accountability (ภาระรับผิดชอบ) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อผลของการปฏิบัติหน้าที่ของตน ความสามารถในการตอบคำถามได้และเปิดเผยผลที่ตามมา โดยเฉพาะความล้มเหลวในการปฏิบัติงาน ภาระรับผิดชอบเป็นกลไกที่สร้างแนวร่วมโดยผ่านอำนาจหน้าที่ (Authority) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ภาระรับผิดชอบคือการที่คนที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องรายงานและพิสูจน์ให้เห็นผลลัพธ์ของงานต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานที่สูงขึ้นไป)

3) ปฏิบัติทุกฝ่ายอย่างเสมอภาค (Equitable Treatment) กรอบโครงสร้างของบรรษัทภิบาลควรสร้างความมั่นใจได้ว่า การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นทุกรายมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงผู้ถือหุ้นรายย่อยหรือผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติ และผู้ถือหุ้นทุกรายควรมีโอกาสได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสมในกรณีที่สิทธิของความเป็นผู้ถือหุ้นของตนถูกละเมิด

4) โปร่งใสตรวจสอบได้ (Transparency) กรอบโครงสร้างของบรรษัทภิบาลควรสร้างความมั่นใจได้ว่า ข้อมูลสารสนเทศที่มีนัยสำคัญขององค์กรจะได้รับการเปิดเผยอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลา ซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่มีนัยสำคัญนั้นรวมถึงฐานทางการเงิน ผลการดำเนินงาน การเป็นเจ้าของ และกระบวนการของการกำกับดูแลกิจการขององค์กร

5) หลักปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) กรอบโครงสร้างของบรรษัทภิบาลควรสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า องค์กรจะมีแนวทางปฏิบัติที่จะดำรงความเป็นเลิศไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเทียบเคียงความสำเร็จกับองค์กรอื่น

หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ

สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันดำเนินการกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนนำหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ มาพิจารณาใช้ในการบริหารจัดการ และกำหนดให้เปิดเผยการปฏิบัติในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปีของบริษัท แต่บริษัทใดไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการข้อใดก็ให้ถือเป็นสิทธิของบริษัทนั้น ขอเพียงให้ระบุเหตุผลที่ไม่สามารถปฏิบัติให้ชัดเจนให้ผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุนจะได้รับทราบด้วย ซึ่งหลักการทั้ง 15 ประการ สรุปโดยสังเขปดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกำหนดนโยบายและหลักการกำกับดูแลกิจการของบริษัทฯ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. ให้ดำเนินการโดยคำนึงถึงสิทธิและความเท่าเทียมกันของผู้ถือหุ้น
3. ให้รับรู้ถึงสิทธิของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้ถือหุ้น และดูแลว่าสิทธิดังกล่าวได้รับความคุ้มครองและปฏิบัติด้วยดี
4. ให้จัดการประชุมผู้ถือหุ้น โดยจัดสรรเวลาให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสแสดงความเห็น และตั้งคำถามโดยกรรมการทุกคน โดยเฉพาะประธานคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ควรเข้าประชุมเพื่อตอบคำถาม
5. คณะกรรมการควรมีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ และมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ เพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัทและผู้ถือหุ้นโดยรวม
6. ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ และจัดการควรขจัดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์อย่างรอบคอบ
7. ส่งเสริมให้จัดทำแนวทางเกี่ยววัจริยธรรมธุรกิจ เพื่อให้กรรมการและลูกจ้างทุกคนได้รับทราบ
8. ควรมีการถ่วงดุลของจำนวนกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร โดยเสนอว่าการมีกรรมการอิสระไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์
9. ควรมีการแยกหรือกำหนดหน้าที่ของประธาน ของกรรมการ หรือของผู้จัดการให้มีความชัดเจน โดยระวังมิให้คนใดคนหนึ่งมีอำนาจ โดยไม่จำกัด

10. กำหนดค่าตอบแทนของกรรมการและผู้บริหารให้เหมาะสมต่อหน้าที่และความรับผิดชอบโดยการกำหนดวิธีการอนุมัติค่าตอบแทนที่เหมาะสมรัดกุมด้วย
11. กำหนดการประชุมคณะกรรมการไว้ล่วงหน้า จัดเวลาการประชุมให้เพียงพอและเปิดเผยการเข้าหรือขาดประชุมของกรรมการแต่ละท่านไว้ในรายงานประจำปีด้วย
12. กำหนดให้มีคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อกลั่นกรองงานให้คณะกรรมการโดยเฉพาะควรมีคณะกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการกำหนดค่าตอบแทน
13. จัดให้มีระบบควบคุมและการตรวจสอบภายใน เพื่อเสริมการกำกับดูแลกิจการป้องกันความเสี่ยง และให้ความสำคัญกับรายการผิดปกติและสัญญาณเตือนภัยที่อาจเกิดขึ้น
14. จัดให้มีการรายงานของคณะกรรมการ ระบุถึงความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการในการจัดทำรายงานทางการเงินโดยแสดงไว้ในรายงานประจำปี
15. ดูแลให้มั่นใจว่าบริษัทเปิดเผยสารสนเทศที่สำคัญของบริษัทอย่างถูกต้อง ตรงเวลา และโปร่งใส โดยควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับ “ผู้ลงทุนสัมพันธ์” (Investor Relations)

มาตรฐานสากลด้านการกำกับดูแลกิจการ

มาตรฐานสากลด้านการกำกับดูแลกิจการที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในหลายประเทศคือ OECD Principles of Corporate Governance ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในปี 2549 ตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้เสนอหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้แก่บริษัทจดทะเบียนโดยอิงตามหลักการของ OECD และได้มีการปรับปรุงอีกครั้งในปี 2555 เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีของอาเซียน (ASEAN Corporate Governance Scorecard) ซึ่งเนื้อหาถูกแบ่งออกเป็น 5 หมวด ดังนี้ (OECD, 2015)

1. สิทธิของผู้ถือหุ้น

หลักการ: ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในความเป็นเจ้าของโดยควบคุมบริษัทผ่านการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ทำหน้าที่แทนตนและมีสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของบริษัท บริษัทจึงควรส่งเสริมให้ผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิของตน

2. การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน

หลักการ: ผู้ถือหุ้นทุกราย ทั้งผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่ไม่เป็นผู้บริหาร รวมทั้งผู้ถือหุ้นต่างชาติ ควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิควรมีโอกาสได้รับการชดเชย

3. บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย

หลักการ: ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรได้รับการดูแลจากบริษัทตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด คณะกรรมการควรพิจารณาจัดให้มีกระบวนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคงทางการเงิน และความยั่งยืนของธุรกิจ

4. การเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส

หลักการ: คณะกรรมการควรรับผิดชอบในการดูแลให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลสำคัญ ทั้งด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่ใช่ด้านการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และโปร่งใส โดยใช้ช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย มีความเท่าเทียมกัน และเชื่อถือได้

5. ความรับผิดชอบต่อกรรมการ

หลักการ: คณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์สูงสุด โดยคณะกรรมการต้องรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานและการตัดสินใจต่อผู้ถือหุ้น พร้อมทั้งต้องรักษาความเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ

หลักปฏิบัติสำหรับคณะกรรมการตามหลักกำกับดูแลกิจการ

หลักปฏิบัติสำหรับคณะกรรมการตามหลักกำกับดูแลกิจการ 8 ข้อหลัก ดังนี้

หลักปฏิบัติ 1 คณะกรรมการควรตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบต่อในฐานะผู้นำองค์กรที่มุ่งสร้างคุณค่าและความยั่งยืนให้แก่กิจการ (Establish Clear Leadership Role and Responsibilities of the Board)

หลักปฏิบัติ 2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักขององค์กรที่มุ่งเน้นการสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืน (Define Objectives that Promote Sustainable Value Creation)

หลักปฏิบัติ 3 เสริมสร้างประสิทธิภาพของคณะกรรมการให้แข็งแกร่ง (Enhance Board Effectiveness)

หลักปฏิบัติ 4 สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูง รวมถึงการจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Ensure Effective Leadership and Talent Management)

หลักปฏิบัติ 5 ส่งเสริมนวัตกรรมและการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Foster Innovation and Ethical Business Practices)

หลักปฏิบัติ 6 ดูแลให้มีระบบบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Ensure Robust Risk Management and Internal Control Systems)

หลักปฏิบัติ 7 รักษาความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลและความน่าเชื่อถือทางการเงิน (Maintain Financial Integrity and Transparency in Disclosure)

หลักปฏิบัติ 8 ส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องกับผู้ถือหุ้น (Promote Ongoing Engagement and Communication with Shareholders)

การประยุกต์ใช้หลักบรรษัทภิบาลในองค์กรธุรกิจ

การนำบรรษัทภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายด้าน ดังนี้:

1. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส: การนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในการจัดการธุรกิจช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใสและการปฏิบัติตามจริยธรรม ซึ่งส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีความซื่อสัตย์และปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตหรือการกระทำผิด แต่ยังเสริมสร้างความไว้วางใจจากผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ

2. การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมและมีข้อมูลรองรับ: การตัดสินใจในองค์กรที่นำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ จะเน้นที่การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม โดยอิงตามข้อมูลที่ครบถ้วนและโปร่งใส คณะกรรมการบริษัทและผู้บริหารจะต้องพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ถือหุ้น พนักงาน ลูกค้า และสังคม ทำให้การตัดสินใจที่ออกมาเป็นไปในทิศทางที่ดีและยั่งยืน

3. การบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ: หลักบรรษัทภิบาลช่วยให้องค์กรสามารถจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดนโยบายและกระบวนการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง ทำให้องค์กรสามารถคาดการณ์และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ดีกว่าเดิม ส่งผลให้ธุรกิจมีความมั่นคงมากขึ้น

4. การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส: หนึ่งในหลักการสำคัญของบรรษัทภิบาลคือการเปิดเผยข้อมูลและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างโปร่งใส สิ่งนี้ทำให้องค์กรสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้ลงทุนและสาธารณชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนและสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ

5. การปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: การนำบรรษัทภิบาลมาใช้ในการจัดการธุรกิจช่วยให้บริษัทมีการปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นที่เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของบริษัท ทำให้เกิดความเป็นธรรมและลดความขัดแย้งภายในองค์กร

6. การสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน: การประยุกต์ใช้บรรษัทภิบาลในองค์กรช่วยส่งเสริมให้บริษัทดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม หรือเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินธุรกิจแบบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความสำเร็จในระยะสั้น แต่ยังช่วยสร้างความยั่งยืนและการเติบโตของธุรกิจในระยะยาว

7. การเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร: องค์กรที่ดำเนินธุรกิจตามหลักบรรษัทภิบาลมักจะได้รับ การยอมรับจากสังคมว่าเป็นบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ มีจริยธรรม และดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบ ซึ่งสิ่งนี้เป็น การเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรและสามารถเพิ่มโอกาสในการขยายตลาด และการร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจในอนาคต

ตัวอย่างองค์กรธุรกิจที่นำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้

บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG)

1. ประวัติและความเป็นมา:

ก่อตั้ง: SCG ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2456 โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ภายใต้พระราชดำริที่จะส่งเสริมการผลิตปูนซีเมนต์ในประเทศ เพื่อใช้ในงานก่อสร้างที่จำเป็น โดยเฉพาะในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของประเทศ

การพัฒนา: จากจุดเริ่มต้นในฐานะผู้ผลิตปูนซีเมนต์ SCG ได้ขยายธุรกิจไปยังหลากหลายอุตสาหกรรม รวมถึงธุรกิจเคมีภัณฑ์ ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ และธุรกิจวัสดุก่อสร้าง ปัจจุบัน SCG เป็นกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมชั้นนำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. การดำเนินธุรกิจ:

โครงสร้างธุรกิจ: SCG แบ่งโครงสร้างธุรกิจออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1) ธุรกิจซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง (SCG Cement-Building Materials): ครอบคลุมการผลิตและจำหน่ายปูนซีเมนต์ วัสดุก่อสร้าง และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้าง

2) ธุรกิจเคมีคอลส์ (SCG Chemicals): ประกอบด้วยการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง เช่น เม็ดพลาสติกและผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ

3) ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ (SCG Packaging): รวมถึงการผลิตและจำหน่ายบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายประเภท เช่น กล่องกระดาษลูกฟูกและบรรจุภัณฑ์จากพลาสติก

3. การประยุกต์ใช้บรรษัทภิบาล:

หลักบรรษัทภิบาล: SCG เป็นหนึ่งในบริษัทที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมและบรรษัทภิบาลที่ดี บริษัทได้กำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อสร้างความโปร่งใสในการทำงาน การรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

การเปิดเผยข้อมูล: SCG มีการเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วนและโปร่งใสต่อสาธารณชน รวมถึงการรายงานผลการดำเนินงานทั้งด้านการเงินและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้บริษัทได้รับความเชื่อมั่นจากนักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ความยั่งยืน: SCG มุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมในระยะยาว

4. ความสำเร็จและการยอมรับ:

รางวัลและการยอมรับ: SCG ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านการดำเนินธุรกิจที่มีจริยธรรมและบรรษัทภิบาลที่ดี โดยได้รับรางวัลและการจัดอันดับในระดับสากล เช่น การได้รับเลือกเป็นสมาชิกของ Dow Jones Sustainability Indices (DJSI) และการได้รับรางวัลด้านการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน

การขยายตัวในภูมิภาค: SCG ได้ขยายธุรกิจออกไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างการเติบโตในระยะยาว

สรุป

บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและการบริหารจัดการองค์กร โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตัดสินใจที่มีจริยธรรม และการปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในองค์กร บรรษัทภิบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับองค์กรในระยะยาว โดยช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจที่ไม่โปร่งใสหรือไม่มีความรับผิดชอบ ซึ่งความสำคัญของบรรษัทภิบาลมีหลายประการ ได้แก่ การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร การลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ การเพิ่มโอกาสในการลงทุน การปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้น และการส่งเสริมการตัดสินใจที่มีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม บรรษัทภิบาลยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น พนักงาน ลูกค้า และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรในระยะยาว บรรษัทภิบาลมีหลักการสำคัญที่ใช้ในการกำกับดูแลองค์กร ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น (Rights of Shareholders) การปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียม (Equitable Treatment of Stakeholders) บทบาทของคณะกรรมการ (Role of the Board of Directors) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Disclosure and Transparency) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility) การนำหลักบรรษัทภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการองค์กรเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมจากทุกระดับขององค์กร การประยุกต์ใช้บรรษัทภิบาลในองค์กรสามารถทำได้ในหลายด้าน คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส, การบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ, การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส และการปกป้องสิทธิของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของการจัดการ
2. บรรษัทภิบาลจึงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการองค์กรในยุคปัจจุบัน
3. หลักการสำคัญของบรรษัทภิบาลประกอบด้วยอะไรบ้าง
4. จงอธิบายความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในองค์กร
5. จงวิเคราะห์ผลกระทบของบรรษัทภิบาลที่ดีต่อความสำเร็จทางการเงินและความยั่งยืนขององค์กร
6. จงอธิบายบรรษัทภิบาล 15 ข้อ ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

7. จงวิเคราะห์บทบาทของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้นในกระบวนการบรรษัทภิบาล
8. จงวิเคราะห์ผลกระทบของการไม่ปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาลที่อาจเกิดขึ้นต่อองค์กร
9. จงอธิบายแนวทางที่องค์กรสามารถเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและมีจริยธรรมตามหลักบรรษัทภิบาล
10. จงยกตัวอย่างบริษัทที่ประยุกต์ใช้หลักบรรษัทภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพ และอธิบายวิธีที่บริษัทเหล่านั้นนำหลักการไปใช้

รายการอ้างอิง

พสุ เดชะรินทร์ (2564). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทวัส รุ่งเรืองผล (2562). การจัดการความยั่งยืนในองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2564). การจัดการกลยุทธ์และความยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) (2561). แนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ล.ต.

OECD (2015). G20/OECD Principles of Corporate Governance. Paris: OECD Publishing.